

Úvod

Vážení kolegové,

Národní ústav pro vzdělávání zahájil v roce 2016 práce na vytvoření **systemu metodické podpory** pro učitele předmětu **Český jazyk**, kteří vyučují žáky se sluchovým postižením. Ve svých rukou držíte první výstup tohoto úkolu – publikaci nazvanou **Výuka českého jazyka pro žáky se sluchovým postižením – čeština jako druhý jazyk (1. část)**. Systém podpory je realizován postupně, následovat bude tvorba *2. části publikace*, tvorba *pracovních listů* a realizace *lektorského kurzu pro učitele*, který podpoří učitele v užívání vhodných lingvodidaktických postupů při výuce češtiny jako druhého jazyka u žáků se sluchovým postižením.

Ambicí této publikace (zejména její první kapitoly) je představit úvodní koncepční vhled do problematiky vzdělávání žáků se sluchovým postižením, především – ne však výlučně – do problematiky vzdělávání jazykového. Zpřístupnit čtenářům dostatečné množství do kontextu zasazených informací a podnětů, jež jim poskytnou oporu a orientaci v jejich vlastní – striktně unikátní – vzdělávací situaci. Následující kapitoly (kap. 2–8) jsou zaměřené konkrétněji a tematizují vybrané základní okruhy vzdělávání žáků se sluchovým postižením.

V publikaci se primárně věnujeme vzdělávání žáků, kteří v komunikaci *tváří v tvář preferují český znakový jazyk (a jejich druhým jazykem je čeština)*, sekundárně – a spíše výběrově – pak žákům, *kteří v komunikaci tváří v tvář preferují mluvenou češtinu (čeština je jejich prvním jazykem)*, *ale jejich kompetence v českém jazyce neodpovídají kompetencím obvyklým pro rodilé mluvčí daného věku*. Jsme si také dobře vědomi faktu, že mnozí žáci mají vedle sluchového postižení ještě další druhy znevýhodnění (např. zraková, tělesná, mentální, dysfázii, poruchy autistického spektra) či další závažná onemocnění ovlivňující způsob a průběh jejich vzdělávání. V zájmu udržení kompaktnosti textu a ve snaze o co nejmenší míru rozmělněnosti sdělení se v této publikaci omezujeme na vzdělávání žáků, kteří mají jako dominantní postižení sluchové.

Metodická podpora směřuje za žákem do všech typů škol (škol zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona pro žáky se sluchovým postižením i škol hlavního vzdělávacího proudu). Cílová skupina pedagogů představuje značně rozrůzněnou čtenářskou obec. U některých předpokládáme jistý vhled do problematiky vzdělávání žáků se sluchovým postižením, jiní se v této situaci ocitají zcela nově. Každý pedagog, jak jsme zmínili výše, prochází navíc svojí „vlastní vzdělávací situací“, neboť ve školské praxi se pedagogové potýkají se zcela rozličnými podmínkami pro práci s žákem/žáky.

Z důvodu stanoveného rozsahu publikace bylo možné pokrýt všechna prezentovaná témata jen v určité míře podrobnosti. V každé kapitole proto čtenářům nabízíme zásobník zdrojové základní (příp. rozšiřující) literatury vztahující se k dané problematice a dále stručně upozorňujeme na inspirativní didaktické materiály. Ponecháváme již na čtenáři samotném, do jaké hloubky problematiku dále probádá sám.

V publikaci se záměrně nevyjadřujeme k otázce rozvoje řečových dovedností žáků v mluveném českém jazyce. Existuje mnoho názorů na to, jak, kdy a proč by se děti s vadou sluchu měly učit mluvit. Trénink mluvené řeči (logopedie) jsou součástí snad všech programů výchovy a vzdělávání dětí s vadou sluchu. Role vlastního mluvení se v jednotlivých programech pohybuje na obou pólech osy „zcela okrajová záležitost – ústřední bod“ a nejčastěji někde mezi nimi. Jsme si vědomi toho, že jazykové vzdělávání žáků se sluchovým postižením je třeba koordinovat s komunikací v mluvené češtině (u různých žáků v různé míře). V této publikaci se však tomuto tématu nevěnujeme, protože problematika mluvené češtiny u žáků se sluchovým postižením je ještě mnohem variabilnější než problematika češtiny psané.

Navazující *2. část publikace* se bude úžeji věnovat vybraným lingvodidaktickým postupům užívaným při výuce češtiny jako jazyka cizího/druhého v kontextu jazykového vzdělávání žáků se sluchovým postižením.

Předkládaný metodický materiál je prvním počinem svého druhu v oblasti jazykového vzdělávání žáků se sluchovým postižením v České republice. Čtenářům zprostředkovává vhled mj. do oblastí, které dosud nebyly prozkoumány ani blíže popsány (jedná se např. o otázky počáteční výuky čtení a psaní z hlediska tzv. bilingválního a bikulturního přístupu, jazykového vzdělávání žáků dle jejich preferovaného jazyka, jazykového vzdělávání žáků v naukových předmětech aj.). Autoři vycházeli zejména z poznatků ověřených v zahraniční praxi, z poznatků o vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem a poznatků, které sami nasbírali během svého působení v oblasti vzdělávání cílové skupiny žáků. Věříme, že do současné praxe jazykového vzdělávání žáků se sluchovým postižením (zejména pak žáků neslyšících) tato publikace přinese nové podněty, inspirativní náměty a učitele v jejich činnosti s žáky podpoří.

Autorský tým